

УДК 780.647.2.071.1(480)»196/200»(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-14>

Дмитро МАЯЦЬКИЙ

аспірант кафедри теорії та історії музики, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна, 61057,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3603-1381>

Бібліографічний опис статті: Маяцький, Д. (2025). Роль творчої діяльності Матті Рантанена в розвитку сучасного баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 106–112, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-14>

РОЛЬ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАТТІ РАНТАНЕНА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БАЯННО-АКОРДЕОННОГО МИСТЕЦТВА ФІНЛЯНДІЇ

Статтю присвячено визначенню ролі творчої діяльності видатного фінського акордеоніста, композитора та педагога Матті Рантанена в розвитку баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії другої половини XX – початку XXI ст. **Актуальність** роботи зумовлена значущістю творчої постаті Матті Рантанена в європейському музичному просторі даної доби, потребою в науковому осмисленні його вагомих мистецьких здобутків, а також практичною невивченістю цієї проблематики в українському музикознавстві. **Мета дослідження** – надати загальну характеристику творчої діяльності Матті Рантанена та визначити характер впливу митця на розвиток фінського баянно-акордеонного мистецтва. **Методами** дослідження є історичний, культурологічний, діяльнісний та біографічний.

Наукова новизна полягає у тому, що стаття є першою в українській музичній науці працею, спеціально присвяченою творчій постаті Матті Рантанена. У дослідженні вперше в українському музикознавстві висвітлено творчу біографію митця, визначено його мистецькі здобутки у виконавській, композиторській і педагогічній сферах, а також виявлено його суттєву роль у розвитку баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії.

Окреслено основні віхи творчого шляху митця та його найважливіші мистецькі здобутки. Охарактеризовано активну концертно-виконавську діяльність Рантанена як соліста та камерно-ансамблевого музиканта на теренах Фінляндії та багатьох інших країн Європи, а також у Сполучених Штатах та Канаді. Окреслено значний виконавський репертуар артиста. Висвітлено плідну педагогічну діяльність Матті Рантанена на посаді очільника кафедри акордеону в Академії Сібеліуса в Гельсінкі. Розкрито методологічний та організаційний вплив Рантанена на оптимізацію сучасного розвитку баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії та висвітлено творчі постаті найвідоміших учнів митця.

У **висновках** узагальнено провідні творчі здобутки Матті Рантанена в композиторській, виконавській, педагогічній та музично-просвітницькій діяльності. Зазначено, що перспективи подальших досліджень орієнтовані на більш детальний розгляд мистецьких досягнень Рантанена в кожній із зазначених сфер, зокрема, на аналіз виконавського стилю митця.

Ключові слова: музичне мистецтво, баянно-акордеонне мистецтво, музична культура Фінляндії, композиторська творчість, музичне виконавство, музична педагогіка, Матті Рантанен.

Dmytro MAIATSKYI

Postgraduate student at the Department of Theory and History of Music, Kharkiv State Academy of Culture, 4 Bursatsky Descent, Kharkiv, Ukraine, 61057

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3603-1381>

To cite this article: Maiatskyi, D. (2025). Rol tvorchoi diialnosti Matti Rantanena v rozvytku suchasnoho baianno-akordeonnoho mystetstva Finliandii [The role of Matti Rantanen's creative activity in the development of contemporary bayan-accordion art in Finland]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 106–112, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-14>

THE ROLE OF MATTI RANTANEN'S CREATIVE ACTIVITY IN THE DEVELOPMENT OF CONTEMPORARY BAYAN-ACCORDION ART IN FINLAND

*The article is devoted to determining the role of the creative activity of the outstanding Finnish accordionist, composer and teacher Matti Rantanen in the development of the accordion and accordion art of Finland in the second half of the 20th – early 21st centuries. **The relevance** of the work is due to the significance of the creative figure of Matti Rantanen in the European musical space of this era, the need for a scientific understanding of his significant artistic achievements, as well as the practical lack of study of this issue in Ukrainian musicology. **The purpose of the study** is to provide a general characteristic of the creative activity of Matti Rantanen and to determine the nature of the artist's influence on the development of the Finnish accordion and accordion art. **The research methods** are historical, culturological, activity-based and biographical.*

***The scientific novelty** lies in the fact that the article is the first work in Ukrainian musicology specifically dedicated to the creative figure of Matti Rantanen. The study, for the first time in Ukrainian musicology, highlights the artist's creative biography, identifies his artistic achievements in the performing, composing, and pedagogical spheres, and also reveals his significant role in the development of Finnish accordion and accordion art.*

The main milestones of the artist's creative path and his most important artistic achievements are outlined. Rantanen's active concert and performing activities as a soloist and chamber ensemble musician in Finland and many other European countries, as well as in the United States and Canada, are characterized. The artist's significant performing repertoire is outlined. Matti Rantanen's fruitful pedagogical activities as head of the accordion department at the Sibelius Academy in Helsinki are highlighted. Rantanen's methodological and organizational influence on the optimization of the modern development of Finnish accordion and accordion art is revealed, and the creative figures of the artist's most famous students are highlighted.

***The conclusions** summarize the leading creative achievements of Matti Rantanen in composing, performing, teaching and music-educational activities. It is noted that the prospects for further research are focused on a more detailed consideration of Rantanen's artistic achievements in each of the indicated areas, in particular, on the analysis of the artist's performance style.*

***Key words:** musical art, accordion and bayan art, musical culture of Finland, composer's work, musical performance, musical pedagogy, Matti Rantanen.*

Актуальність проблеми. У сучасному музикознавстві величезну роль завжди відіграє фокусування на дослідженні характеру творчої діяльності яскравих персоналій, які не лише репрезентують певні напрями та види музичного мистецтва, а й активно формують його інституційні та художньо-естетичні засади. У музичному мистецтві Фінляндії однією з найзначніших постатей такого рівня є видатний концертний виконавець, педагог і культурний діяч Матті Рантанен (*Matti Rantanen*, народ. 1952 р.), котрий одним із перших послідовно інтегрував акордеон у контекст сучасної академічної музики. Своєю творчою діяльністю (перш за все артистичною) Рантанен суттєво змінив традиційні уявлення про акордеон. Саме завдяки його активним зусиллям цей інструмент, який довгий час асоціювався насамперед із фольклором та сферами побутової або естрадної музики, здобув повноцінне визнання в академічних колах. Він також сприяв формуванню величезного масиву нового сучасного репертуару для академічного акордеону, звертаючись з цією метою до багатьох відомих композиторів (насамперед фінських), які на його прохання створювали оригінальні композиції для цього

інструменту. Водночас митець, будучи професором Академії Сібеліуса, виховав цілу генерацію акордеоністів, котрі в свою чергу стали відомими виконавцями та педагогами. Тож саме художня та соціокультурна значущість творчої діяльності Матті Рантанена в сучасному музичному просторі Фінляндії (й ширше – усієї Європи), а також відсутність в українській музичній науці праць, присвячених розкриттю його мистецького доробку, визначають актуальність та новизну даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри суттєву значущість мистецького доробку Матті Рантанена, у світовому музикознавстві досі існує доволі небагато наукових праць, присвячених його творчій діяльності. Серед них слід зокрема згадати докторські дисертації Наяри де ла Пуенте Ваділло (*Naiara De La Puente Vadillo*) «Огляд мистецтва концертного акордеону у сучасній камерній музиці» (*An overview on the artistry of the concert accordion in contemporary chamber music*) (De La Puente Vadillo, 2024) та Вінсента Лермета (*Vincent Lhermet*) «Сучасний акордеонний репертуар у Європі з 1990 року: утвердження нової звукової ідентичності» (*Le répertoire contemporain de*

l'accordéon en Europe depuis 1990: l'affirmation d'une nouvelle identité sonore) (Lhermet, 2016).

Дисертація Наяри де ла Пуенте Ваділло, акцентуючи увагу на характері акордеонового виконавства у сфері камерної музики ХХІ ст., разом з тим розкриває значущість творчого внеску митців ХХ ст., одним з найяскравіших з яких у європейському просторі є Матті Рантанен. Наукова й творча співпраця дослідниці з цим видатним майстром, котрий виступав у якості консультанта (*Pre-examiner of the artistic components*) її праці, уможливила також наявність у дисертації його численних коментарів та інтерв'ю. У свою чергу, дисертація Вінсента Лермета спрямована на систематизацію та каталогізацію творів для акордеону. Дослідник особливо виділяє постать Рантанена як беззаперечно ключову серед митців, чий внесок у формування сучасного баянно-акордеонного репертуару є найзначнішим.

Особливе місце у висвітленні зазначеної проблематики посідає книга самого Матті Рантанена «Акордеон у художній музиці Фінляндії: безпрецедентна історія успіху» (Rantanen, 2019), в якій простежено процес розвитку фінського академічного акордеонового мистецтва упродовж останньої третини ХХ ст. та репрезентовано значну частину творчого доробку автора.

Слід зазначити, що мистецькі здобутки Матті Рантанена, попри їх світове визнання й значущість, дотепер вкрай обмежено представлені в українському музикознавстві. Окремі аспекти його творчості висвітлені зокрема у дисертаційному дослідженні Д. Кужелєва «Художні тенденції розвитку академічного баянного виконавства у другій половині ХХ ст.» (Кужелєв, 2002), де автор характеризує виконавську манеру М. Рантанена в контексті розгляду мистецтва сучасних музикантів. І. Єргієв у дисертації «Український «модерн-баян» як феномен світового мистецтва» (Єргієв, 2006), характеризує М. Рантанена як фундатора фінського модерн-акордеона, обмежується, на жаль, коротким описом фактологічних даних (з газет, журналів, сайтів фестивалів і конкурсів, тощо), які так чи інакше стосуються творчої постаті цього митця.

Важливість наукового досягнення творчого доробку Матті Рантанена та загалом значних досягнень сучасного баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії зумовлює актуальність

проведеного дослідження і наукову новизну цієї статті.

Мета дослідження – надати загальну характеристику творчої діяльності Матті Рантанена та визначити характер впливу митця на розвиток фінського баянно-акордеонного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Матті Рантанен (*Matti Rantanen*) народився в Гельсінкі 20 лютого 1952 року. До музикування на акордеоні хлопчика зацікавив друг його батька Лееві Ранталайхо (*Leevi Rantalaiho*) – один з найкращих акордеоністів повоєнної Фінляндії, який часто радував публіку своєю грою. Сам Матті Рантанен почав грати на акордеоні у п'ятирічному віці після придбання батьками інструменту.

Першим вчителем Матті став видатний фінський акордеоніст-виконавець, композитор та аранжувальник творів для баяна Ласе Піхляямаа (*Lasse Pihlajamaa*, 1916-2007). Цей самобутній музикант пройшов шлях від самоучки до заснування власної акордеонної школи, від виступів на ярмарках до записів у кращих студіях Фінляндії. Його композиторський доробок складає понад 200 творів в основному танцювальної музики, у жанрах вальс, полька, танго. Активний пропагандист акордеонного мистецтва, Ласе Піхляямаа був одним із засновників Фінської асоціації акордеоністів, яку очолював у 1967-1970 рр. За значні заслуги у розвитку музичного мистецтва Фінляндії він у 1988 р. був призначений музичним радником (*Musiikkineuvos*) президента країни.

Упродовж 1960-1967 рр. Матті Рантанен був учнем приватної акордеонної школи Ласе Піхляямаа. Ще під час навчання у юного музиканта починає формуватись власний виконавський стиль, позначений яскравою віртуозністю. Як пізніше зазначав сам митець, підґрунтям формування його блискучої техніки було бажання до розвитку задля виконання високохудожньої музики.

По закінченні школи Рантанен розпочинає активну виконавську діяльність. Після успішних виступів на декількох національних конкурсах, він двічі (у 1969 і 1970 рр.) стає переможцем Конкурсу акордеоністів Північної Європи, а також (у тому ж 1970 р.) отримує бронзову медаль на найпрестижнішому світовому конкурсі баяністів-акордеоністів «Кубок світу» у Зальцбурзі (Австрія).

Дебютний виступ молодого артиста на великій сцені відбувся у 1971 р. на всесвітньо

відомому фестивалі «Літо в Ювяскюля» (*Jyväskylä Kesä*), який з 1956 р. щорічно проводиться у місті Ювяскюля і є найстарішим багатопрофільним мистецьким фестивалем у Північній Європі. З цього часу Матті Рантанен активно концертує та «багато виступає на радіо Фінляндії з пропагандою фінської нової акордеонної музики, з творами, які він рахував важливими як для себе, так і для розвитку інструмента» (Єргієв, 2006, с. 32).

У 1971 р. Рантанен вступив до Гельсінського університету, отримавши 1974 року ступінь бакалавра мистецтв (за програмою, спрямованою на музикознавство, педагогіку та естетику). Після цього він протягом 1975 р. вивчав музичну педагогіку у Королівській академії музики в Копенгагені під керівництвом видатного данського акордеоніста Могенса Еллегаарда (*Mogens Ellegaard*, 1935-1995), якого називають «батьком класичного акордеону» (*Mogens Ellegaard*, Wikipedia).

Вже у 70-ті роки талант молодого музиканта набуває широкого визнання. Яскравим свідченням цього є, зокрема, той факт, що одразу по закінченні навчання (у тому ж 1975 р.) Рантанен був прийнятий (першим серед баяністів і акордеоністів!) до Фінської асоціації солістів.

Як соліст і камерний музикант, Рантанен багато концертував у більшості європейських країн, у Сполучених Штатах, Канаді, а також виступав на численних фестивалях у рідній Фінляндії, серед яких: *Kuhmon Kamarimusiikki* (м. Кухмо), *Naantalin Musiikkijuhlat* (м. Наанталі), *Musiikin aika* (м. Війтасаарі), *Tampere Biennale* (м. Тампере), *Hailuodon musiikkipäivät* (м. Хайлуото), *Savonlinna* (м. Савонлінна), *Jyväskylä Kesä* (м. Ювяскюля), *Taholampi accordion festival* (м. Тохолампі), *Helsinki* (м. Гельсінкі), *Joensuu* (м. Йоенсуу), *Porvoo* (м. Порвоо) та ін.

Наприкінці 1970-х років артист стає учасником блискучого ансамблю *Accordion super trio*, створеного його вчителем Лассе Піхляямаа разом із двома своїми колишніми учнями – Матті Рантаненом та талановитою акордеоністкою, піаністкою та композиторкою Мер'я Іккеля (*Merja Ikkela*). Репертуар цього тріо, яке активно концертувало понад 10 років (записи датуються 1979-1988 роками), складався з оригінальних творів для акордеону, написаних самим Піхляямаа.

Матті Рантанен також багато виступав у якості соліста з великою кількістю відомих національних (Фінський національний симфонічний оркестр, Міський оркестр Тампере, Лапландський камерний оркестр, Центральний камерний оркестр Остроботнії, *Avanti! Chamber Orchestra*) та світових (Оркестр нової музики Торонто, *Concentus Hungaricus Chamber Orchestra*, *UNKO Orchestra*) оркестрів. Артист концертував із багатьма відомими фінськими музикантами, серед яких: композитор та піаніст Юкка Тіенсуу (*Jukka Tiensuu*), скрипалі Марко Ільонен (*Marko Ylönen*), Пекка та Яакко Куусісто (*Pekka Kuusisto*, *Jaakko Kuusisto*), гітарист Пекка Весанен (*Pekka Vesanen*), диригенти Юн Стургордс (*John Storgårds*), Еса-Пекка Салонен (*Esa-Pekka Salonen*), Сакарі Орамо (*Sakari Oramo*), Юха Кангас (*Juha Kangas*), Йорма Панула (*Jorma Panula*) та багато ін.

Уся ця активна концертно-виконавська діяльність Матті Рантанена була спрямована на пропаганду акордеона як академічного інструмента, на підвищення його мистецького статусу та популяризацію в музично-професійних та широких аматорських колах.

Величезну заслугу Матті Рантанена дослідники вбачають у його постійній роботі над формуванням сучасного баянно-акордеонного репертуару. Саме Рантанен спонукав багатьох фінських професійних композиторів писати твори для акордеона. За його переконанням, «пов'язуючи своє ім'я з інструментом, ці композитори певним чином роблять його офіційним, що не обходиться без ефекту «снігової кулі» на інших композиторів» (Lhermet V, 2016, с. 27).

Матті Рантанен залучив до творчої співпраці в сфері створення оригінального баянно-акордеонного репертуару близько 30 відомих авторів. Серед творів, спеціально написаних ними для акордеону, назовемо насамперед Сонату для акордеона № 1 (1984) Калеві Аго (*Kalevi Aho*), «Alone» (1979) та *Concerto for Accordion and Chamber Orchestra* (1987), Ерккі Йокінен (*Erkki Jokinen*), *Duetto harmonikalle ja alttoviululle* (1982) Тапіо Неванлінна (*Tapio Nevanlinna*), *Concerto for Accordion and Orchestra* (1982) Еско Сивінкі (*Esko Syvinki*), *Suite for Accordion* (1983) Ерккі Салменхаара (*Erkki Salmenhaara*), *Metal Work* (1984) та *Jeux d'anches* (1990) Магнуса Ліндберга (*Magnus Lindberg*), *Je chante la beauté de la solitude* (1982) Харрі Вессмана (*Harri*

Wessman), *Distance-Dream* (1998) Пера-Хенріка Нордгрена (*Per-Henrik Nordgren*), *Elemental Chanting* Op. 87 (2009) Йоуні Кайпайнена (*Jouni Kaipainen*), *Suden hetki* (2001) та *Incontri strani* (2018) Харрі Вуорі (*Harri Vuori*), *Virvatulia* (1996) та *Pyrähdys* (2000) Тапіо Туомела (*Tapio Tuomela*), твори Ярмо Серміля (*Jarmo Sermilä*), Ейноухані Раутаваара (*Einojuhani Rautavaara*), Ауліса Саллінена (*Aulis Sallinen*) та ін. Серед видатних композиторів, активно співпрацювавших із Рантаненом, слід особливо зазначити імя Юкка Тіенсуу (*Jukka Tiensuu*), який створив цілу низку творів для акордеону: *Aufschwung* (1977), *Sinistro* (1977), *Plus IV* (1992), *Plus V* (1994), *Aion* (1996), *Zolo* (2002), тощо.

Підкреслимо, що за своє життя Матті Рантанен став першовиконавцем понад 150 оригінальних творів для акордеона, з великим успіхом виконавши їх прем'єри на концертній естраді.

Окрім співпраці з композиторами, які створювали спеціально для нього оригінальні акордеонні твори, Матті Рантанен також сам писав аранжування та транскрипції (переважно скрипкових творів) для акордеона та складав репертуарні збірки для цього інструменту. Одним з його найзначущих перекладень для акордеона є створена у 2021 р. транскрипція 6-тичастинної фортепіанної сюїти «Ікони» (1955) композитора Ейноухані Раутаваари (*Einojuhani Rautavaara*) (1. Смерть Божої Матері. 2. Два сільських святих. 3. Чорна Божа Матір Блакернайська. 4. Хрещення Христа. 5. Святі жінки біля гробу. 6. Архангел Михайл перемагає Антихриста).

Серед репертуарних збірок, укладених і виданих Рантаненом, – збірник «Фінська народна музика для акордеона» (1982, 1-ша ред.; 1990, 2-га ред.), що включає 12 створених митцем аранжувань скрипкової музики з фінномовних регіонів; збірки «50 фінських творів для акордеону» (1995) та «Троянда для скрипаля» (1986), яка містить 26 скрипкових творів фінського композитора Мухонена Еско (*Muhonen Esko*) у здійсненому Матті Рантаненом перекладі для акордеона. Рантанен є також – спільно з шведським акордеоністом Ларсом Холмом (*Lars Holm*) – укладачем збірки «Музична скринька: музика для юних акордеоністів» (2016).

У 1977 році в провідному вищому навчальному музичному закладі Фінляндії – Академії Сібеліуса (*Sibelius-Akatemia*) у Гельсінкі – було

відкрито окрему кафедру акордеона. Поштовхом до цієї події стали успіхи аналогічної кафедри акордеона, заснованої в 1970 р. Могенсом Еллегаардом у Королівській Данській академії музики у Копенгагені. Слід зазначити, що відкриття цієї кафедри ректором Академії Сібеліуса, відомим фінським музичним педагогом, композитором, піаністом та диригентом Вейкко Хеласвуо (*Veikko Helasvuo*), відбулося «за єдиної умови, що там викладатимуть і виконуватимуть лише музику, написану для акордеона» (Lhermet, 2016, с. 36).

Одразу після створення нової кафедри її очільником став Матті Рантанен. Призначення на цю посаду є переконливим свідченням офіційного визнання таланту й активної творчої діяльності митця, спрямованої на популяризацію акордеона та ствердження його статусу як академічного інструменту.

Тож, починаючи з того часу, одним з провідних напрямів творчої діяльності Матті Рантанена стає його плідна педагогічна робота на посаді професора кафедри акордеону Академії Сібеліуса.

Серед численних учнів митця є багато відомих виконавців (у тому числі лауреатів національних і міжнародних конкурсів) та педагогів, а також загалом музикантів, щиро відданих всім серцем своїй справі. Назвемо насамперед такі імена: всесвітньо відомий акордеоніст Матті Пулккі (*Matti Pulkki*); акордеоністка, переможниця конкурсу *Juventudes Musicales de España* (2018), викладачка академічного музичного виконавства у Школі Ієгуді Менухіна в Лондоні Лоре Аменабар Ларраньяга (*Lore Amenabar Larrañaga*); виконавець, диригент, керівник фестивалю Кумаус у м. Лаппеєнранті (Фінляндія) Янне Валкеайокі (*Janne Valkeajoki*); виконавець, композитор, педагог, переможець багатьох національних і міжнародних конкурсів акордеоністів у Кастельфідардо (*Castelfidardo*), Пулі (*Pula*), Темсізі (*Temsig*), Клінгенталі (2009) Клемен Лебен (*Klemen Leben*); солістка та камерна музикантка, переможниця Міжнародного конкурсу виконавців сучасної музики *Gaudeamus* Маргіт Керн (*Margit Kern*); всесвітньо відомий композитор і виконавець Петрі Макконен (*Petry Makkonen*); один з провідних акордеоністів світу, лауреат численних міжнародних конкурсів класичного акордеону (зокрема, конкурсу *Arrasate Hiria* в Іспанії, 1996), професор

класичного акордеону в Університеті музики та драматичного мистецтва в Граці (Австрія), доцент Академії Сибеліуса Янне Раття (*Janne Rättö*); видатний соліст та камерний музикант, лауреат найпрестижніших міжнародних конкурсів, перший акордеоніст, отримавший докторський ступінь з музичного виконавства у Франції Вінсент Лермет (*Vincent Lhermet*); всесвітньо відомий камерний і концертний виконавець, диригент, старший викладач Академії мистецтв у м. Турку Мікко Луома (*Mikko Luoma*); лауреат міжнародних конкурсів Мікк Лангепрун (*Mikk Langeprun*) та багато інших.

Найвідомішим учнем та послідовником Матті Рантанена є Міка Вайрюнен (*Mika Väyrynen*), якого вважають провідною постаттю фінського баянно-акордеонного мистецтва нового покоління. Молодий музикант продовжує творчі традиції свого вчителя, активно і блискуче виступаючи як соліст, камерний і концертний виконавець у численних академічних залах, на конкурсах і фестивалях, із різними колективами й оркестрами та пропагуючи сучасне баянно-акордеонне мистецтво. Подібно до Матті Рантанена, Міка Вайрюнен активно співпрацює з композиторами, які створюють нові оригінальні твори для акордеону, і є першовиконавцем багатьох таких творів.

Саме активні зусилля Матті Рантанена спонукали освітню систему Фінляндії «до сприйняття акордеону як академічного інструмента і включення його до навчальної програми музичних шкіл країни. За ствердженням Барбари Хонг (*Barbara B. Hong*), заслуга Матті Рантанена, полягає в тому, що акордеон був прийнятий як інструмент і включений до навчальної програми музичних шкіл країни; що, у свою чергу, призвело до оновлення та вдосконалення навчальних матеріалів з гри на акордеоні, включивши до них класичну музику» (*Hong, Hillila, 1997, c. 11*).

Окрім концертно-виконавської та суто музично-педагогічної сфери, творча діяльність Матті Рантанена з розвитку баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії включає й такі напрямки, як методична, музикознавча та літературна (переважно мемуарна) праця. Так, зокрема, митець разом із відомим фінським акордеоністом Альпо Пох'я (*Alpo Pohja*) створив підручник «Гра на акордеоні в музичних інститутах. Базовий курс» (*Harmonikansoitto musiikkiopistoissa. Peruskurssi*) у двох частинах

(1976). У 1987 році він у співпраці з іншим відомим акордеоністом Кіммо Маттіла (*Kimmo Mattila*) написав книгу «Акордеон як справа всього життя: пам'ятна книга про Лассе Піхляямаа», присвячену 70-річному ювілею його першого вчителя. Творчій діяльності цього ж видатного фінського музиканта присвячена й інша літературна праця митця – аудіокнига «Історія Лассе Піхляямаа: шлях фінського акордеонного артиста та майстра упродовж 60 років» (1988), записана Матті Рантаненом у співредакторстві зі знаним фінським музичним журналістом Ільпо Хакасало (*Ilpo Hakasalo*). (Ця книга містить 4 касети по 45 хв. запису кожна).

Музикознавчі публікації Матті Рантанена присвячені висвітленню історичного розвитку фінського баянно-акордеонного мистецтва. Серед них зазначимо статтю, написану митцем для книги «Історія фінського акордеона» (2014), видану за редакцією відомих фінських вчених – музикознавця, професора Академії Сибеліуса Веса Куркела (*Vesa Kurkela*) та історика, філософа й літературознавця Марко Тікка (*Marko Tikka*).

Втім найзначнішою музикознавчою працею Матті Рантанена є його книга «Акордеон у художній музиці Фінляндії: безпрецедентна історія успіху» (*The accordion in art music in Finland : an unprecedented success story, 2019*) (*Rantanen, 2019*), яка є розширеною й поглибленою версією попередньої статті. В цій книзі митець детально досліджує процес розвитку гри на акордеоні у Фінляндії у період між 1975 та 2000 роками, висвітлюючи при цьому також і свої власні мистецькі ідеї та творчі здобутки.

Будучи яскравою непересічною особистістю, Рантанен не залишився також осторонь сфери художньої літератури, виступивши у 2002 р. у якості експерта щодо роману «Акордеонні злочини» (*Accordion Crimes, 1996*) відомої американської письменниці Енні Пру (*Edna Annie Proulx*).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Матті Рантанен є ключовою постаттю баянно-акордеонного мистецтва Фінляндії. Його багаторічна невтомна творча діяльність стала каталізатором глибоких трансформацій у характері сучасного функціонування акордеона та його сприйнятті в академічному середовищі. Діяльність митця в усіх її проявах є зорієнтованою на набуття акордеоном статусу

академічного інструменту, розширення художньо-естетичних і виконавсько-технологічних можливостей акордеона, утвердження його як повноцінного засобу втілення композиторського мислення та інтерпретаційної виразності. Завдяки мистецьким ініціативам Матті Рантанена акордеон став активно розвиватися як камерний і сольний інструмент, посів значне місце у творчості фінських композиторів,

концертних виконавців та у музичній освіті Фінляндії.

Перспективи подальших досліджень орієнтовані на більш детальний розгляд мистецьких досягнень Матті Рантанена в кожній із зазначених сфер (концертне виконавство, музична педагогіка, музикознавчий і методичний доробок), зокрема, на характеристики виконавського стилю митця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Єргієв І. Український «модерн-баян» як феномен світового мистецтва : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Одеська держ. музична академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2006. 158 с.
2. Кужелев Д. Художні тенденції розвитку академічного баянного виконавства у другій половині XX ст. : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.01 / Київський нац. університет культури і мистецтв. Київ, 2002. 121 с.
3. Маяцький Д. Жанрово-стильові особливості баянно-акордеонної творчості Ерккі Йокінена. Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, 17-18 квітня 2025 р. Харків: ХДАК, 2025. С. 39-40.
4. De La Puente Vadillo, Naiara. An overview on the artistry of the concert accordion in contemporary chamber music: doctoral dissertation / Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki. Helsinki, 2024. 214 p.
5. Ellegaard, Mogens. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mogens_Ellegaard
6. Hailuodon musiikkipäivät, 2025. URL: <https://hailuodonmusiikkipivat.fi/artist-bio/matti-rantanen/>
7. Hong, Barbara B., Hillila, Ruth-Esther. Historical Dictionary of the Music and Musicians of Finland. Greenwood, 1997. 496 p.
8. Järvenpää E. Siriuksen seinät raikuivat Makasiini Kadun maestron harmonikan tahdissa, 2007. URL: https://web.archive.org/web/20070930033505/http://www2.hs.fi/extrat/kaupunki/korttelisarja/64_1.html
9. Lhermet V. Le répertoire contemporain de l'accordéon en Europe depuis 1990: l'affirmation d'une nouvelle identité sonore : Thèse de doctorat / Université Paris-Sorbonne. Paris, 2016. 361 p.
10. Rantanen M. The accordion in art music in Finland : an unprecedented success story. Ikaalinen : Finnish Accordion Institute, 2019. 180 p.

REFERENCES:

1. Yerhiiev I. (2006). Ukrainskyi «modern-baian» yak fenomen svitovoho mystetstva [Ukrainian «modern bayan» as a phenomenon of world art], dys. ... kand. mystetstvoznnavstva : 17.00.03. Odesa. 158 p. [in Ukrainian]
2. Kuzhelev D. (2002). Hudozhni tendentsii rozvytku akademichnoho baiannoho vykonavstva u druhii polovyni XX st. [Artistic trends in the development of academic accordion performance in the second half of the 20th century], dys. ... kand. mystetstvoznnavstva : 17.00.01. Lviv. 121 p. [in Ukrainian]
3. Maiatskyi D. A. (2025) Zhanrovo-stylovi osoblyvosti baianno-akordeonnoi tvorchosti Erkki Jokinen [Genre and style features of Erkki Jokinen's bayan-accordion compositions], Kultura ta informatsiine suspilstvo XXI stolittia. Kharkiv. Pp. 39-40 [in Ukrainian]
4. De La Puente Vadillo, N. (2024) An overview on the artistry of the concert accordion in contemporary chamber music. Helsinki : Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki. 214 p.
5. Ellegaard, Mogens. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mogens_Ellegaard
6. Hailuodon musiikkipäivät, 2025. URL: <https://hailuodonmusiikkipivat.fi/artist-bio/matti-rantanen/>
7. Hong, Barbara B., Hillila, Ruth-Esther. (1997) Historical Dictionary of the Music and Musicians of Finland. Greenwood. 496 p.
8. Järvenpää E. Siriuksen seinät raikuivat Makasiini Kadun maestron harmonikan tahdissa, 2007. URL: https://web.archive.org/web/20070930033505/http://www2.hs.fi/extrat/kaupunki/korttelisarja/64_1.html
9. Lhermet V. (2016) Le répertoire contemporain de l'accordéon en Europe depuis 1990: l'affirmation d'une nouvelle identité sonore. Paris: Thèse de doctorat / Université Paris-Sorbonne. 361 p. [in French]
10. Rantanen M. (2019) The accordion in art music in Finland : an unprecedented success story. Ikaalinen : Finnish Accordion Institute. 180 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 07.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025